

OBREZANJE I KRŠTENJE

DR LJUDEVIT RUPČIĆ

Obrezanje je, u tehničkom pogledu, odstranjivanje prednje kože na muškom spolnom organu. Taj običaj pristiže iz prapovijesti. Održavala su ga samo neka plemena i narodi. Značenje mu u prvoj fazi nije sasvim sigurno.

Obrezivanje je, najvjerojatnije, služilo higijenskoj svrsi i olakšavanju spolnog odnosa. U vezi s tim ono je bilo inicijacija u ženidbu i plemensku zajednicu, s dužnostima i pravima koja su s tim povezana.

To je Bog u SZ uzdigao do znaka i do čina inicijacije u zajednicu naroda Božjega i pripadništva Jahvi: »Obrezujte se, i to neka bude znak Zavjeta između mene i vas« (Post 17, 11; usp. Rm 4, 11). Poslije Babilonskog sužanjstva, osobito u makabejsko vrijeme, obrezivanje je bilo posebna oznaka Židova (1 Mak 1, 60 sl; 2, 45 sl; 2 Mak 6, 10). Služilo je kao razlučni znak od Nežidova i bio status confessionis. Zbog toga su se u judaizmu ceremonije obrezanja zvale jednostavno »berith«.

Obrezanje spada u kategoriju znaka. Njim se, ponajprije, označuje očišćenje. Zato su »neobrezani« isto što i »nečisti« (Iz 52, 1). Na puninu njegova značenja spada sposobnost za bračne, ljudske i plemenske dužnosti. Zbog velikih opasnosti kojima su nekad bile izložene plemenske zajednice reproduktivna biološka moć bila je dragocjeno i jedino sredstvo u održavanju života i osiguravanju bolje budućnosti. Zbog toga je ta moć bila pod paskom i zaštitom zajednice. Obrezanje je, prema tomu, bilo znak sposobnosti i dužnosti njene uporabe.

Obrezanje je u Izraelu rano izdignuto iz puke vanjske fenomenalnosti i doznačeno mu je figurativno i duhovno značenje. Pnz kaže: »Gospodin, Bog vaš, hoće obrezati vaše srce i srce vašega potomstva, tako da možete ljubiti Gospodina, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svim životom svojim« (30, 6). Tako govori i Jeremija (4, 4) i Pavao (Rm 2, 28—29; Kol 2, 11).

Kad su judaizanti počeli pridavati obrezanju značenje koje mu prije nije bilo namijenjeno i to još prenaglašavati, Jeruzalemski je sabor deobligirao pogane od njega. Sam Pavao ga je devalvirao do neobrezanja, ističući da je za značenje obrezanja odlučna vjera koja djeluje kroz ljubav (Gal 5, 6), »novo stvorenje« (Gal 6, 15) i »držanje zapovijedi« (1 Kor

7, 10), a ne vanjski obredi. Tim pogansko neobrezanje postaje efektivno obrezanje (Rm 2, 25), a obrezani kršćani, ili kako kaže Pavao: »Obrezani smo mi« (Fil 3, 3).

Teologija pribraja obrezanje starozavjetnim sakramentima. Ali, kad je došla stvarnost, nestalo je njene sjene. S prestankom SZ kao povijesno-spasiteljne veličine i njegovim prijelazom u NZ obrezanje se pretočilo u krštenje. Tako je Božji narod postala Crkva, a krštenje sakramenat inicijacije u tu novu zajednicu. U usporedbi s obrezanjem krštenje je izrazitije u znakovitosti, bogatije u sadržajnosti i radikalnije u moralnoj zahtjevnosti. Ono, naime, nije samoočišćenje nego ponovno rađanje. Krštenici su »novorođena djeca« (1 Pt 2, 2). Oni su ne samo Božje vlasništvo nego »tijelo Kristovo«, obvezni ne na zakonske propise čistoće nego na radikalnu i bezuvjetnu ljubav Boga i bližnjega. Tako je smrt za drugoga pravo krštenje (Lk 12, 50).

Novozavjetni pisci veoma su zainteresirani za narav, značenje, učinke i posljedice krštenja. Evanđelja više ističu njegovu narav i značenje. Perikopa Isusova krštenja zapravo je krštenička hateheza. Iz nje se dobro vidi što su prvi kršćani vjerovali o krštenju. Otvaranjem neba nestaje zida između njega i zemlje. Milost se nesmetano i obilno izljuje na zemlju.

Paralelizmom stvaranja na početku svijeta izriče se novo stvaranje. Isti elementi, voda, Duh i riječ Božja, stoje na početku obaju stvaranja. U novom se stvara od čovjeka dijete Božje. U Sinu svaki krštenik postaje sin. Zbog toga nitko više ne živi sebi nego Kristu, niti tko pripada sebi nego njemu. Ne mijenja se u čovjeku samo nešto nego sve.

Pavlova teologija krštenja stoji u službi moralnog načela : »Budi što si u Kristu!« (Godet). Tu je krštenički indikativ u službi kršteničkog imperativa. »Moralni život slijedi iz ontologije novoga stvora« (Ch. E. Curran, *Catholic Moral Theology in dialogue*, London 1976, 43). Krštenje ucjepljuje u Krista (Gal 3, 26—29). Njim se ljudi vade iz povijesti Adama i prenose u povijest drugoga Adama. Krštenje unosi u čovjeka Kristovu sudbinu, posebno njegovu smrt i uskrsnuće. Ono je početak povijesti s Kristom. Iako jedinstvo s Kristom nije mistična nego relaciona kategorija, ipak je ono neizrecivo zbiljno i intimno. Krštenik s Kristom umire i uskrsava. S njim postaje sudionik umiranja grijehu i života Bogu. Zajedno s njim je dionik i posjednik energije koja diže od mrtvih. Prisutna je i omogućena nova narav, nova snaga i novi zakon rasta.

Kako je Krist umro grijehu i živi Bogu, tako i krštenik — jer je s Kristom umro i uskrsnuo i krštenjem sebi prisvojio njegovu smrt i uskrsnuće — preuzima obvezu da živi njegovim životom. Krštenje je istodobno trajno umiranje grijeha i uskrisivanje na kvalitetno nov život (Rm 6, 1—4).

Krštenje ne djeluje automatski (usp. 1 Kor 10, 2). Pretpostavlja vjeru i služi joj za znak. Bez nje bi bio znak bez značenja. Prema tomu, krštenje je sakramenat vjere. Ne može biti alternativa vjeri ili slušanju riječi Božje kao da bi se krštenjem moglo dobiti spasenje po sniženoj cijeni. Prema tomu, ne oslobađa od napora vjere. Tko ne poslušava riječ Božju, ne obrati se i ne povjeruje ne može se ni krstiti ni spasiti (usp.

Mk 16, 16). Krštenje je usko vezano za obraćenje i primanje Duha Svetoga. Ono je zapravo odgovor na evanđelje i prihvaćanje evanđe-oske poruke (usp. Dj 2, 37—38. 41; 8, 12; 16, 14—15...), te je isto što konkretizacija vjere.

Krštenje je jednokratni čin vjere koji ima eshatološko usmjerenje. Ono eshatološki kvalificira sadašnjost i budućnost. Nije ni sve ni kraj nego tek početak novoga života. Po njemu krštenik može, smije, mora i hoće živjeti novim životom koji uključuje progresivnost onoga što je jednom zauvijek dano. Božji dar je zapravo prisutnost Božja, a ona nije nikad narav ili struktura nego neprekidna i dinamična akcija. Nju kršte-nik treba da učini svojom. Tako je krštenje istodobno dar i zadatak, ili, izraženo biblijskim pojmovima, putovanje od početka do kraja esha-ona, od obećanja do ispunjenja, a odvija se u vjeri, nadi i ljubavi.

Krštenje je također i prije svega sakrament Crkve. Njim se ona stvara (1 Kor 12, 13). U njoj i po njoj krštenici postaju sakrament spa-senja svijeta. Tvoreći Kristovo tijelo imaju udjela u Kristovoj misiji ši-renja i konkretiziranja Kraljevstva Božjega na zemlji. Prije svega, ima-ju udio i zaduženje u Kristovoj proročkoj službi. Perikopa Kristova krš-tenja svjedoči o silasku Duha Svetoga na krštenika. Primanje Duha uvi-jek u SZ označuje proročku inspiraciju, zahvaćanje čovjeka Bogom koji ga osposobljuje za propovjednika i čini glasnikom po kojem govori. Pro-klamacija: »Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj...« u vezi je sa Iz 42, 1 gdje se govori o Sluzi. Prema tomu, proklamacija ima služiteljski značaj. To nije nikakva intronizacija nego zaređenje za Slugu kojim Bog izvodi spasenje svoga naroda. Njegovo pomazanje Duhom je osposobljenje i zaduženje propovijedanja riječi Božje (usp. Lk 4, 18).

Zajedništvom s Kristom u jednom tijelu krštenici imaju udjela u stvar-nostima i silama novoga svijeta. Stoga su zadušeni da silom Kristove smrti i uskrsnuća ostvaruju Kraljevstvo Božje, stvaraju i upravljaju pro-cesom povijesti spasenja, dok ne bude »Bog sve u svemu« (1 Kor 15,).

Kao što je Krist umro zbog ljudskih grijeha i uskrsnuo radi spasenja, krštenici su zbog povezanosti s njim trajno u stanju smrti i uskrsnuća radi drugih. Cijeli krštenikov život je neprekidna liturgija i prava sve-ćenička služba. Krštenje, dakle, nužno uključuje žrtvu smrti (Lk 12, 50). Jordan je samo početak puta do Golgote. Iz toga slijedi da su krštenici svećenički narod. Prema tomu, krštenje utemeljuje proročku, kraljevsku (upravnu) i svećeničku službu kršćana. U njem leže prava i dužnosti koja se nikakvim drugim pravima i dužnostima ne mogu ni obeskrjepiti ni zamijeniti.

Insistiranje na problematici i rješenjima koja je pružio II vat. sabor, koliko god bila opravdana, umjesna i potrebna, nisu ni jedini problemi ni sva ni najbolja rješenja današnjeg crkvenog života i njegovih implika-cija. Ona su samo dio toga. Zato pretpostavljaju i druge vrednije stva-ri i istine koje također treba prihvatiti, čuvati i razvijati. Prigodnost II. vat. sabora, čini se, ostavila je u sjenci temeljne vrijednosti kršćanskog života, nerazmjerno mnogo prikovala pažnju za vanjske elemente Crkve, usmjerila brigu za njene odnose u svijetu i rasipno utrošila vrijeme i energije u sekundarno.

Nutarnji život Crkve ostao je na periferiji zanimanja. Crkvi se više pristupilo kao lađi kojoj treba osigurati put u budućnost, zgradi koju treba rekonstruirati zbog trošnosti njenih povijesnih oblika, putnici kojoj treba skinuti s leđa pokoji balast prošlosti, otkloniti vanjske prepreke u današnjem modernom svijetu da se može kretati naprijed i nositi korak s vremenom. Premalo se drži i ističe da je Crkva prije svega i iznad svega tijelo Kristovo, božansko-ljudski organizam, i da, prema tomu, izvori njenog života, oblici struktura, snaga i uspješnost njene djelatnosti ne stoje toliko u formi, niti su njezini zastoji, neuspjesi i slabosti uzrokovani vanjskim, materijalnim, društvenim, privrednim čimbenikom. Nutarnja počela života nije moguće ničim nadomjestiti. Reparature na vanjštini Crkve, drukčiji materijalni raspored i razmještaj stvari po njoj, diplomatskogipkiji postupak prema onima koji su izvan i unutar nje, još uvijek ne jamče da se promijenila orijentacija nego samo metoda. Takvi kozmetičarski zahvati nisu kadri na dulje vrijeme sačuvati ni formu, a kamoli život. A, bez života Crkva bi bila lešina. U njoj nije najprije vanjština nego nutrina, ni prije vanjska struktura nego život. Briga oko njega briga je i za vanjsku prisutnost i uspješnost, jer životni dinamizam određuje i stvara najprikladnije oblike. A, oblici, ma bili i čelični, ne osiguravaju život.

Nedostatak zdravog i intenzivnog kršćeničkog života u Crkvi očituje se na mnogo načina. Jedan je od njih nepostojanje svijesti pripadnosti istom organizmu. Jedni u drugima vide ne samo različite udove nego i neprijatelje. Ekleziologija je još uvijek juridička. Programirani ekumenizam ne može nikako porasti. Nije mu do vanjske pažnje, a ipak se ne miče. On je u klici onemogućen. Njegove su žile i rezervoari u intenzivnom proživljavanju krštenja, a ne u sastancima, dogovaranjima i izjavama.

Teret, uspjeh i dužnosti Crkve mogu ponijeti zdravi i puni kršćani, a ne strukture, koje nerijetko zarobljavaju i onemogućuju logiku kršćanskog života. U današnjim, i svakim drugim, prilikama i potrebama kršćanski život nema alternative.